

2182
145

В. Ушницкой

Мородуора Моргуора

Двокууской 1993

982
У95

САХА РЕСПУБЛИКАТЫН КУЛЬТУРАҒА МИНИСТЕРСТВОТА
«САХА СИРИН ЛИТЕРАТОРА» АССОЦИАЦИЯ

В.Ушницкай

6/4

МОРОДУ МОРГУОРА

Нягская ЦБС
Я.АССЕ АБ.

«СИТИМ» КИФ
ДЬОКУУСКАЯ
1993

Ушницкай Василий Васильевич

МОРОДУ МОРГУОРА

(Үгэлэр)

Редактор *П.Н.Федоров*
Худож. и техн. редактор *Е.Н.Петухова*
Художник *С.С.Скрябин*

Сдано в набор 29.06.93. Подписано в набор 8.09.93.
Формат 60×84 1/16. Усл. п.л. 1,0. Тираж 3000
Цена договорная.

Коммерческо-издательская фирма «Ситим»
677027, г. Якутск, ул. Кирова, 33.

МГП «Полиграфист»
677007, г. Якутск, ул. Петровского, 2.

Рецензент: **Р.Д.Ермолаев-Багатайский**, поэт

Ушницкай В.В.

Мороду моргуора. Якутск, Министерство культуры Республики Саха (Якутия), 1993.

Автор в своих баснях показывает негативные стороны сегодняшних дней рыночных отношений.

Книга адресована участникам художественной самодеятельности и интересующимся якутской национальной культурой.

ISBN 5-88080-047-4

© Ушницкий В.В. Мороду моргуора.
Басни. Якутск, 1993.

АРАМААН АЛДЬАРХАЙА

Арай биирдэ
Арамаан атас
Айаннаан иһэн,
Аччыгый үрэххэ
Анньылла түспүт.
Сиргэ сытар
Сиэрдийэни ылан,
Талаһа бырабан
Тахсан барбыт.
Үрэх үрдүгэр
Үссэнэргэ онгостон,
Туораабыт маһын
Тоһута охсубут,
Хардаҕас онгорон
Хайыта сыспыт.
Кутаа уоту
Куугуначчы оттон,
Солуурчабын оргутан,
Сойута уурбут.
Ол олордобуна,
Ойуур иһиттэн
Оболоох эһэ
Ойон тахсыбыт,
Ыҥырыыта суох
Ылдьыты көрөн
Ырдьыгыны түһээт,
Аһытын ардьатан
Арамаан диэки
Атаакалан барбыт.

Алдырхай быатыгар
Арамаан сордоох
Абырыах, быһыах
Автомат саатын
Унгуоргу биэрэккэ
Умнубут эбит.
Онтун ылаары
Ууга киирбитэ —
Тахсыбыт талаһата
Тамты мэлийбит.
(Уокка оттубутун
Умнаахтаабыт эбит).
Ойуур кыыла
Ойуолаан кэлбит...
Онтон антах
Оболорго кэпсиир
Олус ынырык,
Онон тохтуохха.

* * *

Туораабыт талаһаны
Туната ааста диэн
Тоһутар кэриэтэ,
Ааспыт олобу
Ахсарбат буоллаха,
Араастаан үөхтэххэ
Остуоруйа обонньор
Оройго биэрээччи.

АЛЫҤАР ОБОТУН АЛГЫҤА

Күн күөрэйинтэ
Күөл кытытыгар
Хаахынай балык
Халын үөрэ
Аһаан-сизэн
Аалыннаһа сылдыбыт.

Ону көрөөт,
Оҥочобо олорор
Оччугуй уолчаан
Сытыы күөгүгэ
Сыыланхай чизэрбэни
Имигэс баһайытык

Иилэн кэбинээт,
Сиэрин ситэрэн
Силлээн баран,
Үөр балык диэки
Үнгүлүтэ бырахта.
Ону көрөөт,
Обо алыһар
Ойон кэллэ.
Абата алыһар:
«Албын аска
Айаххын атыма —
Алдьархай», — диэбитин
Ахсарбата.
Ийэтэ эрэйдээх:
«Иннэлээх чиэрбэбэ
Инсэримэ —
Иэдээн!» — диэбитин
Истибэтэ.
Боччум «бэлэби»
Ботуччу уопта,
Мэнгилээх күөгүнү
Мэнгистэн кэбистэ.
Балыксыт уол
Байанайа биэрэн,

ЛААМПА

Дьинэ үрдүгэр
Дьэргэйэн турар
Дьэнкир таас лаампа
Борунгуй буолуута
Боробуот быаба
Бокуойа суох
Бордурбаан барда:
«Сордоох быалара
Субуруйа сытыйан,
Эриэн үөннүү
Эриллэнгит,
Ханна да хамсаппакка
Хам тутан турабыт!
Эни суоххут буоллар
Элбэх даҕаны

Хайытыттан харбаппыт
Хаахынай оботун
Өрө ыйаан
Өрүкүтэн таһаарда,
Айабын атытан
Араара охсон,
Тыы түгэбэр
Тылыбыраппытынан
Эппизтэ суох
Элитэн кэбистэ.
Ыһаарыга барар
Ыһааба туолбут
Ыччат балык
Ылдьан, абаран
Ынчыктыы сытта.

* * *

Аба тылын ахсарбат —
Айыылаах,
Ийэ тылын истибэт —
Иэдээннээх.

Эгэлгэ сирдэри
Электричество уотунан
Элэнгэтэ сырматыахпын,
Күннүк сиртэн
Күлүмнүү туруохпун
Соботох хоско
Сордоно турдабым». «Кизэр буолун!» — дии-дии
Килэбэчийдэ,
«Ытыг!» — дии-дии
Ыһхайда,
«Халбарыйын!» — дии-дии
Халабачыйда.
Көндөй лаампа
Күлүмнүүрүн туһугар

Энергияны таһан
Эрэйдэнэ турбут
Быа боробуоттар
Бычыгыры түһээт
Быһыта бардылар.
Таас лаампа сордоох
«Тас» гына түһээт,
Үөһээ үлүгэртэн
Үлтү түстэ,
Үйэтэ бүттэ.

ТУРТАБАР ТУРААХ

Көмөр хара түүлээх,
Күрдүк остуоллаах,
Даадырбай сагалаах
Даллангас тураах
Туртабара суобуттан
Тоҕо эрэ
Туоххаһыйар,
Хара дьүһүнүттэн
Хайдах эрэ
Хараастар буолбут.
Манхайыан бабаран,
Маҕаһыннга баран,
Бэрт кыракый
Бэлиилэ кыраасканы
Бэрэдэбинэс кыыстан
Бэриһиннэрэн ылбыт.
Ол кэннэ
Ойуурга киирэн,
Тула өртүн
Туртаччы сотуммут.
Күн көрөр сиригэр
Көтөн тахсан,
Хатын үрдүгэр
Хатарына олобут,
Минньигэс бабайытык
Мечтайдаан барбыт:
«Мантан антах
Мааны бэйэлээх
Манган көтөр буолан,
Куһаҕан тыаттан
Куоракка киирэн,

* * *
Туохтан туттаахтабын
Толкуйдаабат,
Кимтэн кииннээбин
Кэрингээбэт киһи
Итинник иэдээнгэ
Илэ түбэһиэбин
Итэбэйэн кэбининг.

Холууптары кытта
Хоруобуйаба олоруом...»
Ол олодобуна,
Ойуур иһиттэн,
Охоноос булчут
Ойон тахсыбыт,
Хатын үрдүгэр
Ханталлан олодор
Хаарыан көтөрү
Харахтыы биэрбит,
Хабды диэбит.
Толкуйдуу барбакка
Туосапка саатын
Туһаайа туттаат
«Тос» гыннарбыт.
Туртайыан бабарбыт
Тураах муннаах
Тугун эрэ
Тоҕо ыттаран
Тонгуу хаарга
Тобулу түспүт.

* * *

Айылба айбытын
Атынгыраан,
Атын онгорон
Айгыстар,
Ардыгар,
Алдьархайы аҕалар.

КИРГИЛ КИНЭЭС

Тынар тыннаах
Тыа харамайдарыгар
Кэдэгэр систээх,
Кэкэйбит кэтэхтээх,
Килбэҥнэс түүлээх
Киргил көтөрү
Кинээстээ диэн
Ыраах дойдуттан
Ыйаахтаан ыппыттар.
Кини бэйэлээх
Кэллэ кэлээт,
Кэрээнэ суох
Кэпсэтэн барбыт,
Кимин-тугун
Киллэринэн испит.
Аспыт сахтарга
Аччыгый солодоох
Аллара сылдьан.
Үөнү буллабына
Үөрэр.
Көйүүрү буллабына
Көннүөрэр бэйэтэ,
Кырдыаҕас кыыллары

МОРОДУ МОРГУОРА

Ол иһин
Олохтоох омуктар
Моһуогу онгорор
Мороду кустары
Дьааттаан өлөрөр
Дьаһал ылбыттар.
Ити кэннэ
Итирдэн өлөрөр
Иэдээннээх дьаатынан
Ириис буолагын
Ибиридэн кээспиттэр.
Кырдыан хаалан
Кытай сириттэн

Кыһарыйан,
Аччыгый харамайдары
Атабаастаан барбыт.
Тонсоҕой сордоогу
Тобулу тонсуйбут,
Тиинг эрэйдээҕи
Тириитин саралаабыт,
Куобах муннаабы
Кулгаабын эрийбит,
Барабыай чыычаабы
Баттабын үргээбит,
Кырдыаҕас кыырды
Кынатын тоһуппут.

* * *

Дуоһунас дуомун
Тутталлар эрэ,
Тосту уларыяр
Тойомсук дьону
Хам-түм да буоллар
Харахтаабыккыт буолуо?!

Кыайан көппөккө
Кыстыыр-сайылыыр
Кырдыаҕас мороду
Ону билэн
Оболору сэрэппит:
«Орут-орут, морут-морут,
Орут-урут, урут-орут».
Киһи тылынан
Кэпсиэтэххэ,
Саха тылынан
Сагардахха:
«Ирини итигэстээмэн —
Иэдээн буолуо,

Сизэмни сизэмэн —
Симизертээх буолуо», —
диэн эбит.

Төрөөбүт тылларын
Төрүт умнубут
Оҕо мородулар
Ону өйдөөбөккө,
Ириис аһын
Итигэстээн сизэн
Ибигирэтэн,
Туораах аһы
Тонсуйан сизэн
Тобугуратан кэбистилэр.
Ити кэннэ
Иэдээннээх дьаатынан

КӨБӨНҮН СИЭН БАРАН, КӨЧЧӨБҮН КӨРДӨӨБҮТ

Күөл кытытыгар
Көбөн кус
Сылаата суох
Сымыыт баттаан
Сылыта олодобуна,
Топпот маҕалай,
Торбон бөрө
Сылбах иһиттэн
Сыылан тахсан,
Хаарыан куһу
Халбаҥнаппакка
Харбаан ылан,
Ардай аһытынан
Аһыйахта ыстаат,
«Анараа дойдуга»
Атааран кэбистэ,
Уйа иһиттэн
Уонча сымыыты
Уобалаан ылан
Улаба диэки
Утааран кэбистэ.
Ити кэннэ
Ингсэ кэбистэрэн,
Онтон-мантан
От-мас быһыттан,
Оболорун баттаан
Олорор кустары

Истэрэ сүһүрэн,
Иирэ итирэн,
Бука бары
Буолак ортотугар
Бокуонньук буолан
Токуһан хаалтар.

* * *

Төрөөбүт тылы
Төрүт умнар
Төлкөнү түгнэриэн
Төбөҕө хатаан.

Ордорбокко сизэтэ,
Оболоругар таста.
Күөх сайын ааһан
Күһүн кэлинтэ
Иһэ хапсыйан,
Ингсэтэ көбөн,
Күөл кытытыгар
Көччөхтүү, көрүлүү
Тиис-уос онгостон
Тийэн кэллэ.
Көтөр-көппөт
Көччөхтөрү көрдөөн
Күөл кытытыгар
Көтүөкэли сүүрдэ,
Төгүрүччү эргийэн
Түүнү да булбата.
Курсуйан да хаалбыт
Куорсун да малыйбыт.
Маатарҕас кустар,
Маабы бэйэлээх
Сылаах аһылыктар
Сыттара да суох буолтар.
«Хара сордоох кустар
Ханна-ханна бардылар?
Хайа маҕай аллаах
Хаалларбакка харайда!» —
Бөрөлүү үөбүстэ,

Бөтүөхтүү тынна,
Утатан, ачыктаан,
Ууну ыймахтаата,
Уу кытытыгар
«Уу-уу» диэн
Улуйа олордо.

КӨНӨС КӨЛҮЙЭ

Күөх тыа быһыгар
Күлүгүрэн сытар
Көлүйэ күөл
Көхсүн түгэбиттэн
Көнгөс санаата
Күөрэйэн кэлэн,
Субу курдук
Сунхаран барбыт:
«Күөх ойуур бабайы
Күнү-ыйы бүөлээн,
Көхсүм кыараан,
Көппөбүнэн бүрүллэн
Күлүгүрэ сыттабым.
Күтүр тыа
Күлүктээбэтэ буоллар,
Күннүк сиртэн
Күндээриэм этэ.
Ону баара,
Олус кыһыылаах,
Ураа мастар,
Уубун уулаан
Уулаатылар,
Силистэринэн
Сиикпин сиэн
Силигилээтилэр.
Мантан антах
Мас-таас курдук
Тус-туһунан
Тутулуга суох
Туругуруох тустаахпыт.
Күн бүгүнгүттэн
Көлүйэ күөл
Көнгүл буолабын,

* * *
Сур бөрө туһунан
Суруйа олорон
Саас бултуурбутун
Санаан кэллим.

Уубун уулааман,
Сиикпин сиэмэн!»
Итинник дыһалтан
Икки-үс сылынан
Иэдээнгэ тийбиттэр.
Хара тыа барахсан
Хатан-кууран
Хагдарыйан хаалбыт.
Курунгах буолтун
Курулааччы эрбэтэн,
Тимир көлөнөн
Тиэйэн барбыттар.
Күлүккэ үөскээбит
Көлүйэ күөл
Куйаас сыралтан
Кууран барбыт,
Улахан итинтэн
Уолан хаалбыт,
Түгэбэ эрэ
Түүнүгүрэ сыппыт.

* * *
Анааран көрдөххө,
Алаас иһэ
Айыллыбыт айылбаттан
Арахсыбат аналлаах.
Толкуйдаан көрдөххө,
Тусаһа иһэ
Тулалыыр эйгэттэн
Туллубат туттаахтаах.

ИККИ ХОТУУР

От ыйын
Ортотун саһана
Охоноос оһонньор
Хараһа ампаартан
Хаһаас хотуурдарын
Халыгыратан таһааран,
Кыстыгын диэки
Кыыратан кээһээт,
Атын наадаһа
Ампаар кэннилээтэ.
Иэппэтэх ынахтыы
Ибиридэтэ турдаһына,
Илитиэпкэ хотуурдар
Истибэтин диэн
Ибир-сибир кэпсэттилэр:
«Хаһаайын кэлэн
Халтан кыстыкка
Хабырыта саайыа,
Хатыылаах игинэн
Харса суох аалыа,
Буруус тааһынан
Бокуойа суох соуо
Абытайа бэрт буолуо,
Айыкката бэрт буолуо!»
Сити курдук
Сибигинэйэ түһээт,
Хоргус хотуур
Хойуу от быһыгар
Хорһойон хаалла.
Охоноос оһонньор
Огостон кэлэн,
Хотуурун көрдөөн
Холоруктанна,
Булумахтанна,
Булкулунна —
Букатын булбата.
«Чөчүөккэ ылбыт», — диэн
Чөкө санаан кэбистэ.
Ордубут хотуурун
Олус тупсабайдык
Онгорон кэбистэ,

Ол кэннэ
Ходуһаһа киирэн,
Хойуу оту
Хоһуун үлүгэрдик
Хоруйан барда.
Сытыы хотуур
Сыһыы отун
Сырылааччы хотто,
Сииктээх оту
Сирилэччи быста,
Дьэбинэ дьэбэлийдэ,
Кырааската кыларыйда,
Күллэ-үөрдэ,
Күн уотугар
Көмүстүү күлүмүрдээтэ.
Онтон били
От быһыгар
Хорһойон хаалбыт
Хоргус хотууру
Сииктээх дьэбин
Сиритэ сиэтэ,
Тууралаах ончоһун
Тулума эрэ хаалла,
Өр кэмгэ
Өтөх күрдүгэр
Өлүгүрэ сытта.

* * *
Үлэттэн күрэнэн
Үйэбин уһатыам диир
Өлүүкэ санаа
Өнүйбэтэ чыхчы.

ОРДУОС БОРБУОС

Борофон ыалыгар
 Борб.ос диэн ааттаах,
 Ордуос майгылаах
 Овчарка ыт
 Оҕо эрдэбинэ
 Мойтобор бэйэлээх,
 Моойто диэн ааттаах
 Булчут ыт оҕотунаан
 Бодоруһан улааппыт.
 Борбуйун көтөбүүтэ
 Борбуос ыты
 Борохуолкаҕа киллэрэн,
 Боччум сыанаҕа
 (Билингитэ
 Биир бытыылкаҕа)
 Быһа-бааччы
 Бырахсан кэбиспиттэр.
 Овчарка оҕото
 Олус мааны ыалга
 Оҕо курдук
 Бүөбөйдэнэн улааппыт,
 Бөскөйө уойбут.
 Хаһаайын суоҕар
 Харабыл буолар,
 Атахтаабы аһарбат
 Амырын аһылаах
 Адьырҕа аатырбыт.
 Арай биирдэ,
 Куорат дыно,
 Куолуларынан,
 Күөх сайынна
 Көрүлүү таарыйа,
 Тыа салгынынан
 Тыммахтыы түһэ,
 Ыттаах ыалларыгар
 Ыалдыттыы тахсыбыттар.
 Мааны ыттарын
 Массынаҕа олордон,
 Били Моойтотугар
 Билиһиннэрэ илпиттэр.

Урукку доборун
 Умнаахтыы илик
 Моойторук эрэйдээх
 Мойторуһа сүүрэн,
 Олус улахан
 Овчарка ыкка
 Ойон кэлбит,
 Эбэрдэлиир курдук
 Эккэли-эккэли
 Тула көппүт,
 Тумсуттан салаабыт,
 Урукку доборун
 Умнан кээспит.
 Ордуос буолбут
 Овчарка ыт
 Аһытын килэтээт,
 Ардыгыны түһээт,
 Моойто мунгнаабы
 Моонньуттан ылан,
 Буорга бырабан
 Бурҕас гыннарбыт.
 Хабарбатыгар түһэн,
 Хайа ытырабын
 Хаһаайын көрөн,
 Хаһытаан тохтоппут.

* * *

Улааттахтарына
 Урукку доборторун
 Умнан кэбиһэр
 Бартыбыал тутуурдаах
 Барбах дыон
 Баҕарбаттар да
 Баар буолаллар.

МУОДА МОНУОГА

Дьаданы танаастаах
 Дьабара мунгнаах
 Дьаар анныгар
 Дьаарбайа кирибитэ,
 Аан дойдуга
 Аатырбыт монтуолаах
 Андаатыра хотун
 Ордуутун иһиттэн
 Орбостон тахсан,
 Сылбах үрдүгэр
 Сылаас күнгэ
 Сыламны олорор эбит.
 — Кытарымтыа саһаран,
 Кырдык даһаны,
 Кылааннаах кыылартан
 Кыраһыабайдара эбиккин.
 Бу оттон мин сордоох
 Буорга букуллан,
 Борохуолкаҕа да барбат
 Боростуой соннонум,
 Сиргэ сиргэнэн
 Сирэйдээхтэн эрэ
 Сириллэр буоллум.
 Көр, эн курдук,
 Күөх далайга
 Көччүйэрим буоллар,
 Кыратык эмэ
 Кылааннааммын
 Кыраһыабай кыыларга
 Кыттыһам эбитэ буолуо,

— диэн

Сиригэ сылдыар
 Сир харамайа
 Уу олохтообор
 Уй-хай тылласта.
 — Муодунай буоларга

Муударай толкуй
 Букатын даһаны
 Буосата суох эбит.
 Уһун толкуйа суох
 Уу түгэбэр
 Уонча хонукка
 Умсаахтыы түстэргин,
 Саппабырбыт бэйэң
 Сайбанан,
 Түүн-өңүн
 Төһө эмэ тупсан
 Бастың муодаҕа
 Барсыан эбитэ буолуо,— диэн
 Андаатыра хотун,
 Аат эрэ харата,
 Айабын атан
 Аһааттан кэбистэ.
 «Үтүө» сүбэтин истээт,
 Үчүгэй муодаҕа
 Үлүһүйбүт мунгнаах
 Сүүрэн кэлэн,
 Сүүрүктээх ууга
 Сүгэни бырахпытты
 Төбөтүн оройунан
 Түһүнэн кэбистэ.
 Сүбэһит андаатыра
 Сүтэн хаалбыт дьабара
 Уһундук умсарыттан
 Улаханник сөхтө.

* * *

Бэйэ айылбатын
 Билиммэккэ,
 Үс омук муодатынан
 Үлүһүйүү түмүгэ, арыт,
 Үчүгэйэ суох буолар.

ТОҔУН ЫЛБЫТ ТОҔОҕО

Халың баҕайы
 Хаптаһын маска

Хатыылаах уһугунан
 Хатанан турар

Сэллэйэ сытыйбыт
Сэлээппэ туомнаах
Тоһоҕо диэн
Тойооску баара
Киһиргэс санаата
Киһирэн кэлэн
Чабылайан чабаарыйда:
«Өтүө баҕайы
Өтөйө сытыйан
Ойон кэлэн,
Оройго биэрбитин
Кини бэрдэ буолан
Кэнэтэн биэрдим,
Сэрэтэ таарыйа
Сирэйгэ биэрэн
Төбөтүн сыһын
Төйүөрдэн ыттым».
Этэн баран

ҮРЭЛЛИИ ҮЛҮГЭРЭ

Тамайан сүүрэр,
Табыян аһыыр
Таба үөрдэрэ
Эгсиллэр туундараҕа
Эйэлээх баҕайытык
Эгээрдэһэн үөскээн,
Элбээн истилэр.
Бас-көс буолар
Баһылык таба
Сиртэн сиргэ
Сирдээн илдьэн
Минньигэс лабыктаҕа
Мэччитэн испит,
Кыһалбата суох
Кыстатан-сайылатан
Халбаһалы хаамар
Халын үөрдэммит
Сизмэх буолар
Сизри эрэ гынналлар
Чулуу табалар
Чуобуһа түһээт,
Адаар муостарынан

Эбирийиэн иннинэ,
Ылахан баҕайы
Ыстаал өтүө
Ыларанны түһээт,
Тимир тоһоҕону
Тиит маска
Тимириэр диэри
Оройго биэрэн
Ороммот онордо,
Хайҕаммыт тоһоҕо
Хаптаһын иһигэр
Хамсаабат гына
Харабаланан хаалла.

* * *

Киһиргээн кэпсэнэр
Кинини иэдэтэр.

Абытай онорон
Антах диэки
Атааран испиттэр,
Муос туйахтарынан
Муннуга тэбэн
Муотурдан ыппыттар.
Ол да буоллар
Олох уустуга
Олус олуйан,
Арай биһирдэ
Алдьархай ааннаабыт:
Бастаан иһэр
Баһылык таба
Туора сир тонгунун
Туһаҕар түбэһэн
Тутулан хаалбыт,
Тууйулан өлбүт.
Куттаммыт табалар
Куттара хамсаан,
Сирдьитэ суох буолан
Сир-сир аайы
Сизлэн хаалтар.

Ыраах-ыраах
Ыһылла сүүрбүттэр.
Туундара устун
Тус-туспа бартарын
Торбон бөрөлөр
Тутуталаан сизэн
Туйахтара-муостара
Туундара изнигэр
Туртаһан хаалтар.

* * *

Абааччы атастаар,
Алыс өр кэмгэ

Дьэс алтан сирэйдээх
Дьэлтэбэр ый
Түүнүгү халлаанга
Төгүрүйэн туран,
Көстүбэт күнү
Күлүү гынан
Кини кэлэйиэх
Киһиргэһэ киһирэн
Кэпсээн барда:
«Көмүскэ тэнниир
Күһнэрэ баара
Көрүннүк үлэһит:
Хараҥа эрэ буоллар
Халбарыйан биэрэр,
Түүн эрэ буоллар
Түгэххэ түһэр.
Онтон бу мин
Орто дойдуну
Күн эрэ күрэннэр
Көмүс бэйэбинэн
Күлүмнүү сырдатабын,
Тыаҕа, хонууга
Тыргылла тыгабын.

МУММУТ ХАРААБЫЛ

Улуу муораҕа
Улахан хараабыл

Атасты-добродуу
Алтыһан баран
Атырдыах маһыны
Агы-агы
Арахсан хаалар
Абыралы аҕалбат,
Үрүллүбүт түүлүү
Үрүө-тараа
Үрэллэн хаалар
Үчүгэйи аҕалбат.

ЫЙ

Аан дойдуну
Ангаардас мин эрэ
Алдьархай хараҥаттан
Абыраан турабын,
Күөх сиртэн
Күтүр күлүү
Көлбөрүтэн биэрэбин».
Ону истэн,
Ойуур иһигэр
Мутукка олорор
Муударай мэкчиргэ
Ыраах да буоллар
Ыйга ыһытаата:
«Килиэ муос сирэйдээх
Киһиргэс эрэйдээх,
Күлүү гынар
Күнүгү уота
Күүһэ бэрт буолан,
Сирэйгиттэн тэйэн
Сири сырдатаргын
Өлбөөркөй өйгүнэн
Өйдөөбөт эбикиһин».

Устан испит.
Угуйар-ынгырар

Унгуоргу биэрэк
Дьирбии курдук
Дьиримнээн көстүүтэ
Хараабыл уруулун
Халбанга суох туппут
Хаарыан хаппытаан
Хайа эрэ тымырын
Хам туттаран,
Хаана хаайтаран
Хамсаабат буолбут,
Харабын симпит.
Устан иһээччилэртэн
Урдус бэртэрэ
Уруулу былдьаһан,
Унга-хаңас салайан,
Куомпаһы алдытан,
Куурсу сүтэрэн,
Төттөрү-таары
Түһ-танг түһэрэн,
Балкыырдаах муораба
Баһылыга суох
Бас-баттах барбыттар.
Хамаанда иһигэр
Хайдыһы таһсан,
Хаан тохтуулаах
Хапсыһы буолбут,
Каяталар аайы
Хардары-таары
Халаһы хойдубут.
Бааллаах балкыырга
Бассасыр дьоннор
Бастара ыалдыан,
Аччыктааһын ааннаан,
Кырысалаан сиир
Кыһалбата тирээн,
Суһал собуустук
«СОС» сигналы
Эппиэтэ суох
Эфиргэ ыппыттар.
Сир сикситтэригэр
Сигналы туттаат,
Көтөр аалларынан
Көрүннүк да буоллар
Көмө ыппыттар,
Хаппыт астары

Хараабыл үрдүгэр
Таһа-таһалар
Тамнаан испиттэр.
Үөһэттэн түспүт
«Үтүө» көмө
Төбөлөрүн үрдүгэр
Түһэн эрдэбинэ,
Ырыган дьоннор
Ылыахтарын иннинэ
Харса суох
Хапсабай дьон
Харбаан ылан,
Хабан кээспиттэр.
«Абырал» көмө
Аччык дьону
Абырыр оннугар
Айдааны аһалбыт.
Улахан хочуолга
Уматык баранан,
Устуоллар, остуоллар
Уокка барбыттар.
Байыаннай сэлтэри
Барытын уһааран,
Паарынан барар
Пароход онгоортор.
Муоһатын сүтэрбит
Модун хараабыл
Муора ортогугар
Муна-тэнэ,
Мунгана сылдыбыт.
Модун ааллаах
Муора пираттара
Муммут хараабылы
Ыраабы көрөр
Ыраас тааһынан
Тоһо эрэ, тоһо эрэ
Тула өртүттэн
Тобулу одуулаан
Тонолуппат буолтар.

* * *

Былыр-былыргыттан
Былаас былдыһыта

Быһылааннаах буолар,
Сатаабат аата

Салалтаба талаһар
Саахалы таһаарар.

ОТОННООХ ДЬЭДЬЭН

Ойуур сабатыгар,
От быһыгар
Отонноох дьэдьэн
Ойбостоһо үүммүттэр.
От ыйын
Ортотун саһана
Дьэдьэн барахсан
Дьэлтэйэ улааппыт,
Дьэргэйэ кытарбыт,
Отон муннаабы
Ола-бу диэн
Омнуолаан барбыт:
«Обуруо саба буолан,
Ороһулаан түһэн,
Күннээх сайын устата
Күөбүнэн көрөн
Көлөөх да аскын.
Миигин көр эрэ:
Минньигэспин даһаны,
Арамаат да сыппын
Ама хаска ылыаный?
Аан дойдуга
Ама миигиттэн ордук
Аманнаах ас
Айылба барахсанга
Айыллыбата ини!»
Уулаах отон
Утары сангарбакка
Сэбирдэх быһыгар
Кирийэ кистэһнэ.
Көмүс өгүнэн
Күлүмнээбит,
Арабас кыраасканан

Аһаммыт
Күһүн обургу
Күөһөн кэллэ.
Арай били
Аатырбыт аспыт,
Арбаммыт дьэдьэммит
Ньалбаһчы сытыйбыт,
Ньаппаһчы уостубут.
Уулаах отон
Улам улаатан
Толору ууламмыт,
Торолуйа тупсубут,
Бастыһ остуол
Баһалаах аһа
Барыанна буолбут.

* * *

Бэрди, мөкүнү
Биэтэк таһсыта
Билээччи диэн
Өбүгэ дьоммут
Өстөрүн хоһоонун
Өйдүүр үчүгэй.

ИЙНЭЭБИТЭ

Арамаан алдьярхайа	3
Алыһар оботун алгыһа	3
Лаампа	4
Туртабар тураах	5
Киргил кинээс	6
Мороду моргуора	6
Көбөнүн сизн баран көччөбүн көрдөөбүт	7
Көгөс көлүйэ	8
Икки хотуур	9
Ордуос Борбуос	10
Муода муһуога	11
Тоһун ылбыт тоһоҕо	11
Үрээлли үлүгэрэ	12
Ый	13
Муммут хараабыл	15
Отонноох дьэдьэн	15

Ушницкай Василий Васильевич 1932 с. муус устар 6 күнүгэр Уус-Алдан оройуонугар Түүлээх нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Түүлээххэ 7-с кылааһы бүтэрэн баран, Мүрү орто оскуолатыгар үөрэммитэ.

1951 с. Дьокуускайдааҕы пединститут историко-филологической факультетын РОЯШ отделениятыгар үөрэнэ киирбитэ. Институту бүтэрэн баран, 1956 с. Орто Халымаба Өлөөкө-Күөл оскуолатыгар нуучча тылын учууталынан 1973 с. дьэри үлэлээбитэ. 1973 с. Хамаҕатта орто оскуолатыгар нуучча уонна саха тылын учууталынан үлэлиир.

Бастагы хоһооно оройуон хаһыатыгар 1946 с. бэчээттэммитэ («Алданга» дьэн хоһоон). Билигин хоһоонноро, үгэлэрэ Нам оройуонун «Ленин суола» хаһыатыгар, «Кыымга» бэчээттэнэллэр.